

DOI: 10.15276/ETR.01.2024.12

DOI: 10.5281/zenodo.11374101

UDC: 338.24:355.1 (477)

JEL: H56, M41, H20, E62

ПРИНЦИПИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

PRINCIPLES OF ACCOUNTING AND TAXATION UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Hennadiy B. Balashov

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

ORCID: 0009-0000-7722-7279

Email: forvardroman@ukr.net

Oleksiy Ye. Fedorchak, PhD, Senior Software Engineer

SMSWords (USA)

ORCID: 0009-0007-7467-5085

Email: oleksii.y.fedorchak@lpnu.ua

Received 11.02.2024

Балашов Г.Б., Федорчак О.Є. Принципи обліку та оподаткування в умовах військового стану. Науково-методична стаття.

У статті доведено, що в умовах військового стану провадження обліку та оподаткування вимагає сповідання низки принципів, сутність яких базується на таких цінностях, як: створення можливостей для фінансування військових потреб; соціальний захист військових та їхніх сімей; створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, як приватного, так і державного підприємства. Обґрунтовано, що відповідно до цих принципів, необхідно забезпечити ефективний контроль над витратами та доходами, раціонально використовувати ресурси, проводити постійний моніторинг та оцінку ефективності фінансової політики, в тому числі обліку та оподаткування. Крім того, обґрунтовується важливість адаптації до мінливих обставин і вирішення унікальних викликів, які породжує військовий стан. Підсумовуючи, принципи, викладені в цьому обговоренні, забезпечують міцну основу для бухгалтерського обліку та оподаткування під час військового конфлікту, і їх впровадження має важливе значення для забезпечення фінансової стабільності та ефективного управління.

Ключові слова: військовий стан, бухгалтерський облік, оподаткування, принципи обліку, інвестиційний потенціал, ефективний контроль

Balashov H.B., Fedorchak O.Ye. Principles of Accounting and Taxation Under the Conditions of Marital State. Scientific and methodical article.

This article demonstrates that under martial law conditions, conducting accounting and taxation requires adherence to a set of principles based on values such as: creating opportunities for financing military needs, social protection for military personnel and their families, and fostering a favorable environment for business development, both private and state entrepreneurship. It is substantiated that, according to these principles, it is necessary to ensure effective control over expenses and income, rational use of resources, continuous monitoring, and evaluation of the effectiveness of financial policy, including accounting and taxation. Moreover, it justifies the importance of adapting to changing circumstances and addressing the unique challenges posed by martial law. In summary, the principles discussed in this article provide a solid foundation for accounting and taxation during military conflict, and their implementation is critical for ensuring financial stability and effective management.

Keywords: martial law, accounting, taxation, accounting principles, investment potential, effective control

У сучасних умовах військового стану Україна стикається з численними викликами, які потребують ефективного управління фінансами для забезпечення стабільності та підтримки обороноздатності країни. Однією з основних проблем є необхідність адаптації існуючих систем бухгалтерського обліку та оподаткування до специфічних вимог і умов, що виникають під час військового конфлікту. Це вимагає розробки та впровадження нових принципів, які не тільки відповідатимуть сучасним реаліям, але й забезпечать прозорість, контроль, компетентність та оперативність у фінансовому управлінні. Визначення та обґрунтування принципів обліку та оподаткування, що сприятимуть фінансовій стійкості та ефективному управлінню державними ресурсами в умовах військового стану, а також визначення шляхів їх реалізації для підтримки оборонних потреб та соціального захисту населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Теоретичне і правове дослідження питання організації бухгалтерського обліку та оподаткування вітчизняних підприємств різної форми власності присвячено досить багато наукових праць. Огляд літературних джерел, зокрема опрацювання наукових праць таких авторів, як: Postoronko Y. [1], Patuta M., Shmatkovska T. [2], Kostyshyn N., Yakovets T. [3], Ishchenko Y., Semenyshena N., Yevdokymova N., Stepaniuk O., Tsaruk V. [4], Halaburda A., Shevchenko S. [5], Фоміна О., Ромашко О., Шаповалова А. [6], Lohvyn A. [7], Василевська-Смаглюк О., Гура, Н. Дерун, І. Шевчук В. [8], Кузуб М., Мошковська О., Ігнатенко Т., Кузьменко О. Ромашко О. [9], Гуренко Т. [10], Клименко М. [11], Децюра С. [12], Кирильчук М. [13], Сушко Д. [14] показало, що принципи обліку та оподатку-

вання в умовах військового стану повинні формуватись на основі певних цінностей, які є пріоритетними для країни, в якій запроваджено військовий стан.

Метою статті є визначення та характеристика принципів обліку та оподаткування в умовах військового стану.

Виклад основного матеріалу дослідження

Як виявилось на основі аналізу зазначених вище праць такими цінностями є

- створення можливостей для фінансування військових потреб;
- соціальний захист військових та їхніх сімей;
- створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, як приватного, так і державного підприємництва.

Керуючись цими цінностями і узагальнюючи позиції різних авторів виокремлено принципи обліку та оподаткування в умовах військового стану, а саме:

1. Повнота контролю за всіма видами доходів та витрат, пов'язаних з військовими потребами. Цей принцип має на меті забезпечити прозорість та відкритість у фінансовій діяльності, уникнення витрат з неправомірним походженням та забезпечення цільового використання резервних коштів. Забезпечення повноти контролю за механізмами обліку в розрізі всіх видів доходів та витрат, що пов'язані з військовими потребами, їх перевірка та аналіз дозволяє виявити можливості зловживання та помилки. У процесі сповідання цього принципу важливим є забезпечити доступність та прозорість інформації про фінансові потоки та витрати на військові потреби. Це дозволить ефективніше планувати та розподіляти витрати. Повнота контролю можлива за умови впровадження системи фінансового контролю, що охоплює різні напрямки, включаючи контроль за закупівлями і витратами та використанням фінансових ресурсів. При цьому важливо не тільки встановлювати механізми контролю, але й навчати працівників, як правильно використовувати їх, виявляти порушення та запобігати корупції.

Україна вже має певний позитивний досвід у сповіданні даного принципу. Так, у 2014 році уряд України прийняв Закон України «Про оборонні закупівлі», який став першим кроком до створення ефективної системи управління оборонними закупівлями та прозорого використання державних коштів у галузі оборони. Відповідно до цього закону, усі закупівлі, пов'язані з обороною, проводяться через систему «ProZorro», що дозволяє здійснювати закупівлі через відкриті торги, оприлюднювати результати на офіційному сайті та забезпечувати контроль за виконанням умов контрактів. Крім того, в Україні було створено Національне антикорупційне бюро, яке відповідає за розслідування корупційних злочинів у державних структурах, включаючи сферу оборони. Це також дозволило зменшити ризик корупції при закупівлях для військових

потреб. Такі кроки дозволили українському уряду контролювати видатки, пов'язані з військовими потребами, та запобігати корупції, що забезпечило більш ефективне використання державних коштів та підвищило довіру до влади з боку громадськості.

2. Достатність рівня фінансування військових потреб, соціального захисту військових та їхніх сімей, а також підтримки розвитку бізнесу в умовах військового стану. Реалізація цього принципу потребує впровадження системи бюджетування. Це забезпечить адекватність планування витратів залежно від пріоритетів країни. У контексті воєнних дій це встановлення напрямків фінансування, таких як забезпечення безпеки, сектору здоров'я та соціального захисту військовослужбовців та їхніх сімей, розвиток військово-промислового комплексу тощо. Реалізація цього принципу сприятиме попередженню корупції та забезпеченню ефективного використання коштів у воєнний час.

Після початку війни на Сході країни в 2014 році Україна змушена була значно збільшити свої витрати на військову діяльність та підтримку військових та їхніх сімей. Уряд України розробив та впровадив нову систему бюджетування, яка була досить вдалою спробою забезпечити достатній рівень фінансування потреб військ та соціального захисту військових та їхніх сімей. Крім того, Україна залучає інвестиції від іноземних партнерів та підтримує розвиток внутрішнього підприємництва, зокрема військово-промислового комплексу, що дозволяє забезпечити розвиток бізнесу в умовах військового стану. Успішність сповідання цього принципу підтверджує позитивні зміни в економіці України та підвищення ефективності використання бюджетних коштів на потреби військ. До цього слід додати, що успішному сповіданню даного принципу сприяє Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, підписана в 2014 році. Ця угода передбачає не тільки глибоку і всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, а й реформи у сфері бюджетування та фінансів, які забезпечують високий рівень фінансової стабільності та забезпечують економічний розвиток України. Також угода забезпечує сприяння розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, що є чинником забезпечення стабільності укладення економіки в умовах військового стану. Для цього розроблено програму фінансової технічної допомоги, яка забезпечує фінансування проектів підтримки малого та середнього бізнесу в Україні. Ці проекти сприяють розвитку підприємницької діяльності та забезпечують створення нових робочих місць, що є чинником підвищення соціально-економічної стабільності в країні.

3. Значущість але тимчасовість податкових пільг та знижок для підприємств військово-промислового комплексу та підприємств, що беруть участь в ланцюгу постачання товарів та

послуг для потреб оборони країни. Цей принцип є необхідним для забезпечення безперерйного функціонування військового комплексу та забезпечення масштабного акумулювання ресурсів для військових потреб. Встановлення тимчасових податкових пільг та знижок для підприємств військово-промислового комплексу може бути здійснено шляхом зменшення розміру податку на додану вартість (ПДВ) або інших податків, пов'язаних з виробництвом та постачанням продукції для оборони країни. Такі пільги можуть стимулювати виробництво продукції, необхідної для підтримки військових операцій, а також зменшити фінансові витрати підприємств на оподаткування, що дасть можливість використовувати більше ресурсів на виробництво та постачання продукції для військових потреб. Застосування тимчасових податкових пільг та знижок вимагає жорсткого контролю задля уникнення корупції та забезпечення ефективного використання коштів. Тому відповідальність за контроль за всіма видами доходів та видатків, пов'язаних з військовими потребами, є критично важливим в умовах військового стану. Цей принцип передбачає розробку та впровадження системи контролю за фінансовими потоками, яка попереджує корупцію та ефективне використання бюджетних коштів. Важливо, щоб ця система була прозорою, а результати контролю публічно доступні. Контроль повинен мати місце на всіх рівнях відповідальності, від військового командування до вищих державних посадовців, що відповідальні за фінансову політику країни. Контроль за цільовим використанням податкових пільг і знижок і прозорість цієї системи важливі не тільки в контексті забезпечення достатнього фінансування військових потреб, але й для забезпечення прозорості та підвищення рівня довіри до влади.

Цей принцип сповідується у різних країнах світу, включаючи США, Ізраїль та Європейський Союз. Наприклад, у США під час війни в Іраку в 2003 році були запроваджені спеціальні податкові пільги для військових підрядників, які надавали послуги у сфері реалізації військових операцій. Це допомогло зменшити витрати на проведення війни та забезпечити більш ефективне використання фінансових ресурсів. В Ізраїлі діє програма «Компенсація витрат на дослідження та розробки» (R&D), яка надає пільги на оподаткування прибутку та податкові кредити для компаній, які займаються дослідженнями та розробками оборонних технологій. Це дозволяє стимулювати інновації та розвиток військово-промислового комплексу. У Європейському Союзі діє Директива 2009/43/ЄС про включення певних продуктів до державної допомоги на підтримку оборонної галузі. Ця директива надає можливість державам-членам ЄС надавати податкову підтримку підприємствам, які виробляють продукцію для сфери оборони, зокрема витрати на створення такої продукції зменшують обсяг оподаткову-

ваного доходу. Це забезпечує додаткові можливості для розвитку військово-промислового комплексу країн-членів ЄС.

4. Жорсткість санкцій за порушення податкового законодавства та незаконне використання бюджетних коштів. Даний принцип включає в себе штрафні санкції, правові наслідки та навіть кримінальне переслідування за порушення в галузі податкового законодавства та фінансової діяльності. Ведення жорстких санкцій може допомогти зменшити корупцію та інші злочинні дії, забезпечити дотримання законодавства та посилити відповідальність та дисципліну серед військових керівників підприємств та компаній, що функціонують у військово-промисловому комплексі та здійснюють постачання товарів та послуг для потреб оборони країни.

У разі війни країна повинна зосередитися на забезпеченні безпеки та захисту військово-службовців та громадян. Порушення податкового законодавства та незаконне використання бюджетних коштів може значно ускладнити проведення військових операцій та призвести до серйозних наслідків для національної безпеки. Під час війни в Афганістані в 1980-х роках та під час конфлікту в Іраку в 2000-х роках виникли скандали з незаконним використанням бюджетних коштів, що призвело до недофінансування військових потреб та погіршення умов життя військовослужбовців та їхніх родин. У США був прийнятий Закон «Про захист фінансів від тероризму та неправомірних дій» (PATRIOT Act), який передбачає жорсткі санкції за фінансування тероризму та інших злочинів. Цей закон був успішно застосований у боротьбі з терористичними групами та злочинцями. Один із прикладів успішної реалізації цього принципу може бути кампанія, проведена в Італії в рамках боротьби з корупцією в армії. В окремих результатах цієї кампанії було видано та покарано десятки військових посадовців, які зловживали своїм статусом та незаконно використовували бюджетні кошти. Ця кампанія стала прогресом у боротьбі з корупцією в армії та зміцненні довіри громадян до військових інститутів. Індія прийняла у 2005 році Закон «Про право на інформацію». Завдяки цьому закону індійські громадяни мають право на доступ до інформації про діяльність уряду та його органів, включаючи інформацію про витрати та договори. Цей закон значно зменшив рівень корупції та забезпечив належну організацію використання бюджетних коштів у сфері закупівель, зокрема у військово-промисловому секторі.

В Україні у 2018 році був прийнятий Закон «Про протидію неправомірному здобутку майна та фінансування тероризму», який передбачає наступні заходи: конфіскацію майна, втрату права на зайняття посади, видачу штрафів, а також кримінальну відповідальність. Також в Україні запроваджено систему електронних закупівель, що зменшило ризик корупції та зловживань при закупівлях для військових потреб. Система ProZorro дозволяє вести електронні торги з

відкритими пропозиціями. Завдяки цій системі уряд зменшив кількість шахрайств у закупівлях та збільшив прозорість та доступність для учасників. У разі порушення податкового законодавства та незаконного використання бюджетних коштів встановлюються жорсткі санкції, такі як штрафи, скасування договорів та наступає кримінальна відповідальність для винних осіб. Застосування таких санкцій сприяє зменшенню корупції та зловживань з боку посадових осіб.

Отож, даний принцип гарантує, що порушення податкового законодавства та незаконне використання бюджетних коштів не залишаться без належної уваги та покарання. Цей принцип є особливо корисним у контексті військового стану, коли фінансові ресурси країни використовуються для забезпечення потреб національної оборони та військових операцій.

5. Прозорість та відкритість процесу обліку та оподаткування. Цей принцип спрямований на забезпечення ефективного контролю за розподілом коштів та попередженням корупції. Бюджетні установи мають забезпечувати доступність та зрозумілість інформації про видатки та надходження бюджету, а також процедури прийняття рішень про використання коштів. Застосування даного принципу може бути ефективним інструментом для забезпечення ефективного та економного використання бюджетних коштів в умовах військового стану.

Прикладами успішного сповідування цього принципу є Естонія та Грузія, які впровадили електронні системи бюджетування та оподаткування. Це забезпечило прозорість та відкритість обліку та оподаткування, а також дозволило ефективно контролювати розподіл коштів та попередити корупцію. Ще один приклад – досвід Канади, де щомісяця публікуються списки найбільших порушників податкового законодавства, що дозволяє ефективно контролювати розподіл коштів та попереджувати корупцію. Також в Канаді підтримують систему податкових повідомлень, яка дозволяє громадянам отримувати інформацію про зміни в оподаткуванні. Україна також працює над цими питаннями, зокрема, шляхом впровадження електронних закупівель та електронного бюджетування. Це дозволяє зменшити ризик корупції та забезпечити ефективний розподіл коштів в умовах військового стану.

6. Швидкість та безпечність доступу до фінансової інформації. Практична реалізація цього принципу можлива на основі розробки та впровадження ефективної системи електронного управління фінансами. Ця система дозволяє збирати, обробляти та аналізувати фінансову інформацію швидко та точно. Вона зменшує ризики помилок при оподаткуванні та бюджетуванні, а також забезпечує безпечний доступ до фінансової інформації. Це може допомогти підвищити ефективність управління фінансами в умовах військового стану, забезпечити контроль за розподілом коштів та

попередити можливості шахрайства. Розробка та впровадження такої системи є складним процесом, але її впровадження може мати вагомий позитивний вплив на фінансову стабільність та забезпечити ефективний облік та оподаткування в умовах військових конфліктів. Застосування електронного управління фінансами забезпечує ефективну обробку фінансових даних, а також автоматизацію процесів, пов'язаних з обліком та оподаткуванням. Це дозволяє уникнути зайвих витрат часу та зусиль, зменшує ризики помилок та забезпечує точність фінансової звітності. Завдяки цій системі, електронне управління фінансами стає інструментом управління в умовах військового стану, що забезпечує ефективну роботу всіх органів влади та військових структур.

Наприклад, в Канаді система електронного управління фінансами дозволяє швидко та точно проводити оподаткування, отримувати інформацію про податкові платежі та проводити операції з бюджетними коштами. У США також розроблена подібна система, яка дозволяє уникнути помилок та шахрайства під час оподаткування, вона підвищує ефективність розподілу бюджетних коштів. В якості прикладу країни, яка успішно сповідує даний принцип є також Китай, де була запроваджена електронна система оподаткування, яка забезпечує швидкий та безпечний доступ до фінансової інформації та зменшує ризики помилок при оподаткуванні та бюджетуванні. За період з 2015 по 2018 рік у Китаї було зареєстровано 2,6 млрд. користувачів електронної системи оподаткування, що дозволило уряду збільшити обсяг збору податків та зменшити ризики корупції.

7. Компетентність та професійна майстерність співробітників податкової та бухгалтерської служб. Військовий стан, який характеризується непередбачуваністю та нестабільністю вимагає від фахівців у сфері обліку та оподаткування високої компетентності та професійної майстерності, що необхідно для ефективного використання різноманітних інструментів та методів обліку та оподаткування, вчасного реагування на зміни в законодавстві та рішеннях щодо фінансового регулювання. Висококваліфіковані фахівці у сфері обліку та оподаткування здатні застосовувати передові технології та засоби автоматизації, що сприятиме швидкому та ефективному виконанню покладених на них функцій, якісному урахуванню чинних норм, приписів та положень стандартів бухгалтерського обліку. Для забезпечення високого рівня компетентності та професійної майстерності фахівців у сфері обліку та оподаткування, необхідно забезпечувати їм систематичне навчання та підвищення кваліфікації, організовувати стажування та тренінги. Також важливо забезпечити належні умови роботи, доступ до необхідної інформації та програмного забезпечення. Крім того, необхідно забезпечити систему контролю та оцінки роботи фахівців, що дозволяє вчасно виявляти проблеми та здійснювати заходи щодо їх вирішення.

В Україні Державна податкова служба зосереджується на розвитку кваліфікаційних програм для своїх працівників, використовуючи найсучасніші методи навчання та перевірки знань, зокрема, йдеться про он-лайн-курси. Уряд України також залучає експертів Європейського Союзу для надання консультацій та підтримки у розробці та впровадженні нових стандартів фінансової звітності. В інших країнах світу, таких як США та ЄС, професійний розвиток фахівців у сфері обліку та оподаткування проходять обов'язкові навчальні програми. У США цю роботу організовує Національна асоціація податкових консультантів (National Association of Tax Professionals - NATP). NATP пропонує широкий спектр курсів та семінарів з податкового законодавства та бухгалтерського обліку, а також забезпечує своїм членам доступ до найактуальнішої інформації про податкову систему США.

8. Перманентність створення умов для сприятливого інвестиційного клімату та підтримка інвестиційного потенціалу країни. Умови військового стану можуть створити певні виклики для залучення інвестицій та підтримки інвестиційного потенціалу країни. Формування умов для забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та підтримка інвестицій є основними факторами економічного зростання та розвитку. Для досягнення цих цілей можна використовувати адміністративні та фіскальні інструменти, які покликані створити сприятливі умови для інвесторів, знизити податкове навантаження, покращити бізнес-клімат та посприяти підтримці розвитку підприємництва. Для досягнення цих цілей необхідний стабільний правовий режим, прозорість та надійність державної політики, забезпечення прав інвесторів та захист їхніх інтересів.

В Україні в період військового стану було створено спеціальний офіс із підтримки інвестицій, який забезпечує розміщення інформації про інвестиційні можливості іноземних інвесторів. Окрім цього, запроваджено спеціальну програму підтримки малого та середнього бізнесу, яка забезпечує фінансову допомогу та консультації для підприємств. У Лівії у 2012 році після повалення Муамара Каддафі було запроваджено спеціальні податкові пільги для іноземних інвесторів, що посприяло залученню капіталу для розвитку економіки. У Сирії після початку війни в 2011 році було запроваджено ряд реформ для залучення інвестицій та створення сприятливого інвестиційного клімату, зокрема, зменшено податкові ставки та спрощено процедуру реєстрації підприємств. Ізраїль активно залучає іноземні інвестиції завдяки високому рівню науково-технічного розвитку, підтримці інноваційного підприємництва та сприянню входженню на міжнародні ринки. Країна також надає податкові пільги для підприємств, які інвестують у науково-дослідну діяльність. Ці заходи дозволили Ізраїлю стати найбільш привабливою країною для іноземних інвесторів,

що забезпечує стійкий економічний розвиток країни.

9. Централізованість баз даних щодо обліку та оподаткування. В умовах військового стану централізована база даних щодо обліку та оподаткування є одним з ключових інструментів ефективного управління фінансовою діяльністю країни. Вона дозволяє забезпечити безкоштовний та швидкий доступ до інформації про стан податкових доходів, видатків бюджету та їх розподіл. Така база даних забезпечує високу надійність та точність інформації, що акумулюється, обробляється та дозволяє швидко реагувати на зміни в економіці країни та у світовому фінансовому просторі. Створення централізованих даних дозволяє уникнути повторного введення інформації та забезпечити збереження її бази на довготривалий період часу. Крім того, така база даних може бути використана для відстеження та аналізу використання бюджетних коштів, а також для здійснення контролю за порушеннями у фінансовій сфері, зокрема в частині сплати податків. Це дозволяє попереджувати корупцію та інші незаконні дії, які можуть спричинити значні фінансові збитки для країни.

У 2012 році уряд Норвегії запровадив нову систему електронного управління фінансами «Автоматизована система фінансів держави» (FAD), яка мала на меті забезпечити централізований та безпечний доступ до фінансової інформації. На сьогодні ця система забезпечує простий та ефективний спосіб управління державними фінансами, в тому числі в умовах військового стану. FAD забезпечує стандартизацію процедур обліку та звітності, що зменшує ризики помилок та покращує точність фінансових даних. Крім того, система дозволяє уряду Норвегії залучати інвесторів та створювати сприятливий інвестиційний клімат. На підставі точної та надійної інформації, яка зберігається у FAD, уряд Норвегії реалізовує дієву стратегію для залучення інвестицій та розвитку внутрішнього підприємництва.

10. Регулярність моніторингу та оцінки ефективності фінансової політики, в тому числі системи обліку та оподаткування. У військових умовах необхідно проводити постійний моніторинг та оцінку ефективності фінансової політики, в тому числі обліку та оподаткування з метою оперативного коригування виявлених недоліків. Це необхідно для забезпечення оптимального використання фінансових ресурсів та досягнення стабільності бюджетної системи. Для досягнення цих цілей доцільно використовувати сучасні методи та інструменти моніторингу та оцінки ефективності, а також залучати кваліфікованих спеціалістів для якісної обробки фінансової інформації.

У якості прикладу успішного сповідування цього принципу є уряд США, який під час фінансової кризи 2008 року вчасно оцінив ризики та негативні наслідки кризи та вжив заходи для

забезпечення стабільності фінансової системи та бюджету країни. Він ввів ряд заходів для підтримки фінансових інституцій, провів реформу оподаткування та забезпечив фінансування програми економічного стимулювання. Ці заходи допомогли уникнути глибокої рецесії та забезпечили швидкий відновлювальний процес економіки.

Висновки

Виділені принципи обліку та оподаткування в умовах військового стану взаємопов'язані і мають спільну мету – забезпечення фінансової стійкості та підтримки оборонних потреб країни. Вони базуються на певних цінностях, які представляють собою пріоритети країни в умовах військового стану, зокрема підкреслюють критичну важливість прозорості, контролю, компетентності та швидкості в управлінні фінансовими проце-

сами. Ці принципи включають створення можливостей для оперативного фінансування військових витрат, надання соціального захисту військовослужбовцям та їхнім родинам, а також сприяння розвитку як приватного, так і державного бізнесу. Крім того, вони передбачають необхідність ефективного контролю за доходами та витратами, раціонального використання ресурсів, постійного моніторингу та оцінки ефективності фінансової політики, а також забезпечення доступу до необхідної інформації через створення централізованої бази даних. Реалізація цих принципів сприятиме залученню інвестицій і забезпечить надійну основу для фінансової стабільності та ефективного управління державними фінансами під час військового стану.

Abstract

In the current conditions of martial law, Ukraine faces numerous challenges that require effective financial management to ensure stability and support the country's defense capabilities. One of the main problems is the need to adapt existing systems of accounting and taxation to the specific requirements and conditions that arise during a military conflict. This requires the development and implementation of new principles that not only meet modern realities but also ensure transparency, control, competence, and efficiency in financial management.

The determination and justification of accounting and taxation principles that will contribute to financial stability and effective management of state resources under martial law conditions, as well as the identification of ways to implement these principles to support defense needs and social protection of the population, are crucial.

Methods Used in the Study. To study the principles of accounting and taxation, several methods were employed, including:

1. Analysis of Scientific and Reference Literature: Analyzing domestic and foreign scientific literature regarding the selection and classification of accounting and taxation principles.
2. Comparative Analysis: Conducting a comparative analysis of domestic accounting and taxation practices under martial law with the experiences of other countries.

Key Findings. The article demonstrates that under martial law, conducting accounting and taxation requires adherence to a set of principles based on values such as creating opportunities for financing military needs, social protection for military personnel and their families, and fostering favorable conditions for the development of both private and state-owned businesses.

It is argued that adherence to these principles will facilitate attracting investors and developing the investment potential of the country. It is substantiated that, according to these principles, it is necessary to ensure effective control over expenses and income, rational use of resources, continuous monitoring, and evaluation of the effectiveness of financial policy, including accounting and taxation. Additionally, it is essential to create a centralized database for taxation and budgeting, allowing for free and rapid access to information for managing the country's financial activities.

The article proves that implementing the set of outlined principles is crucial for ensuring financial stability, transparency, and effective management of public finances during martial law. Moreover, the importance of adapting to changing circumstances and addressing the unique challenges posed by martial law is justified. A flexible and proactive approach, including frequent monitoring, timely adjustments, and continuous evaluation of financial policy, is necessary for successful financial management during wartime.

The highlighted principles of accounting and taxation under martial law conditions are interconnected and share the common goal of ensuring financial stability and supporting the country's defense needs. They are based on certain values that represent the priorities of the country under martial law, emphasizing the critical importance of transparency, control, competence, and efficiency in financial management. These principles include creating opportunities for the prompt financing of military expenditures, providing social protection for military personnel and their families, and fostering the development of both private and public businesses. Additionally, they require effective control over incomes and expenses, rational resource utilization, continuous monitoring and evaluation of financial policy effectiveness, and ensuring access to necessary information through the creation of a centralized database. Implementing these principles will promote investment attraction and provide a reliable foundation for financial stability and effective management of public finances during martial law.

Список літератури:

1. Postoronko Y. Features of Taxation of Income Received from Performing an Independent Professional Activity in the War Period // Problems of legality. – 2023. – P. 135-151. DOI: 10.21564/2414-990x.160.274226.
2. Patuta M., Shmatkovska T. Features of accounting in martial law conditions // Galic'kij ekonomičnij visnik. – 2022. – No.4. P. 53-63. DOI: 10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.04.053.
3. Kostyshyn N., Yakovets T. Accounting and taxing system in conditions of the state of war: how to act and what the consequences // Herald of Economics. – 2022. – No. 99. DOI: 10.35774/visnyk2022.02.099.
4. Ishchenko Y., Semenyshena N., Yevdokymova N., Stepaniuk O., Tsaruk V. Management of agricultural business in war conditions: features of accounting and taxation // Independent Journal of Management & Production. – 2022. – No. 13. – P. 602-624. DOI: 10.14807/ijmp.v13i4.2006.
5. Halaburda A., Shevchenko S. Tax policy under martial law // University Economic Bulletin. – P. 123-130. DOI: 10.31470/2306-546x-2022-54-123-130.
6. Фоміна О., Ромашко О., Шаповалова А. Державне регулювання імпорتنних операцій в умовах воєнного стану // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2022. – №125 (6). – P. 55-72. – DOI: 10.31617/3.2022(125)04.
7. Lohvyn A. MARTIAL LAW AND VALUE ADDED TAX: PROBLEMATIC ISSUES // Baltic Journal of Legal and Social Sciences. – 2023. – P. 30-39. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-4-4.
8. Vasylevska-Smaglyuk, O., Gura, N., Derun, I., & Shevchuk, V. Conceptual principles of accounting and control of budgets of territorial communities in wartime and in the postwar period // Financial and credit activity problems of theory and practice. – 2023. – №1. – P. 91-104. DOI: 10.55643/fcартр.1.48.2023.3982.
9. Кузуб М., Мошковська О., Ігнатенко Т., Кузьменко О., Ромашко О. Особливості ведення бухгалтерського обліку, оподаткування та подання звітності під час воєнного стану. – 2022. – №20. – Режим доступу: <https://refpress.org/ref-vol20-a114/>.
10. Гуренко Т. Облік оплати праці та трудові відносини у воєнний період // Економіка та суспільство. – 2022. – №36. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-36-314.
11. Клименко М. Бухгалтерський облік під час війни: що буде зі звітністю та як оптимізувати податки // Юридична газета online. – Режим доступу: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/podatkovapraktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyni-shcho-bude-zi-zvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html>
12. Децюра С. Правила оподаткування під час воєнного стану // Бухгалтерія 911. – Режим доступу: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1064117.html>.
13. Кирильчук М. Податкові послаблення на час воєнного стану: що передбачає прийнятий закон // Ліга Закону. – Режим доступу: https://buh.ligazakon.net/news/209993_podatkov-poslablennya-nachas-voynogo-stanu-shcho-peredbacha-priynuyatyzakon.
14. Сушко Д. Податкова реформа воєнного часу: які зміни до Податкового кодексу ухвалила ВР // Національний юридичний каталог України. Liga:BOOK. – Режим доступу: <https://bit.ly/4dZSU8T>.

References:

1. Postoronko, Y. (2023). Features of Taxation of Income Received from Performing an Independent Professional Activity in the War Period. *Problems of legality*, 135-151. DOI: 10.21564/2414-990x.160.274226 [in English].
2. Patuta, M., & Shmatkovska, T. (2022). Features of accounting in martial law conditions. *Galic'kij ekonomičnij visnik*, 4, 53-63. DOI: 10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.04.053 [in English].
3. Kostyshyn, N., & Yakovets, T. (2022). Accounting and taxing system in conditions of the state of war: how to act and what the consequences. *Herald of Economics*, 99. DOI: 10.35774/visnyk2022.02.099 [in English].
4. Ishchenko, Y., Semenyshena, N., Yevdokymova, N., Stepaniuk, O., & Tsaruk, V. (2022). Management of agricultural business in war conditions: features of accounting and taxation. *Independent Journal of Management & Production*, 13, 602-624. DOI: 10.14807/ijmp.v13i4.2006 [in English].
5. Halaburda, A., & Shevchenko, S. (2022). Tax policy under martial law. *University Economic Bulletin*, 123-130. DOI: 10.31470/2306-546x-2022-54-123-130 [in English].
6. Fomina, O., Romashko, O., & Shapovalova, A. (2022). State regulation of import operations under martial law. *Foreign trade: economics, finance, law*, 125 (6), 55-72. DOI: 10.31617/3.2022(125)04 [in Ukrainian].

7. Lohvyn, A. (2023). MARTIAL LAW AND VALUE ADDED TAX: PROBLEMATIC ISSUES. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 30-39. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-4-4 [in English].
8. Vasylevska-Smaglyuk, O., Gura, N., Derun, I., & Shevchuk, V. (2023). Conceptual principles of accounting and control of budgets of territorial communities in wartime and in the postwar period. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 1, 91-104. DOI: 10.55643/fcaptp.1.48.2023.3982 [in Ukrainian].
9. Kuzub, M., Moshkovska, O., Ignatenko, T., Kuzmenko, O. & Romashko, O. (2022). Features of accounting, taxation and reporting during martial law, 20. Retrieved from: <https://refpress.org/ref-vol20-a114/> [in Ukrainian].
10. Gurenko, T. (2023). Payroll accounting and labor relations during the wartime period. *Economy and society*, 36. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-36-314 [in Ukrainian].
11. Klymenko, M. (2022). Accounting during the war: what will happen to reporting and how to optimize taxes. *Legal newspaper online*. Retrieved from: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatkovopraktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyni-shcho-bude-zi-zvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html> [in Ukrainian].
12. Decyura, S. (2022). Taxation rules during martial law. *Accounting 911*. Retrieved from: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1064117.html> [in Ukrainian].
13. Kyrylchuk, M. (2022). Tax relief during martial law: what the adopted Law provides for. *League*. Retrieved from: https://buh.ligazakon.net/news/209993_podatkov-poslablennya-na-chas-vonnogo-stanu-shcho-peredbacha-priynyaty-zakon [in Ukrainian].
14. Sushko, D. (2022). Wartime tax reform: what changes to the Tax Code were adopted by the Verkhovna Rada. *National legal catalog of Ukraine. Liga: BOOK*. Retrieved from: <https://bit.ly/4dZSU8T> [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Балашиов Г.Б. Принципи обліку та оподаткування в умовах військового стану / Г.Б. Балашиов, О.Є. Федорчак // *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. – 2024. – № 1 (71). – С. 96-103. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No1/96.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.01.2024.12. DOI: 10.5281/zenodo.11374101.

Reference a Journal Article:

Balashov H.B. Principles of Accounting and Taxation Under the Conditions of Marital State / H.B. Balashov, O.Ye. Fedorchak // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2024. – № 1 (71). – P. 96-103. – Retrieved from: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No1/96.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.01.2024.12. DOI: 10.5281/zenodo.11374101.

